

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

HASAN GÜNGÖR BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2013/6152

Karar Tarihi : 24/2/2016

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Recep KÖMÜRCÜ
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ

Raportör : Abuzer YAZICIOĞLU

Başvurucu : Hasan GÜNGÖR

Vekili : Av. Mehmet Yahya EKEMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, devlet memurunun, bir siyasi partinin basın açıklamasına katılmasının, siyasi parti yararına fiilen faaliyette bulunma kabul edilerek disiplin cezası verilmesi nedeniyle eşitlik ilkesinin ve ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/8/2013 tarihinde Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 19/1/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 5/2/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 26/3/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş 3/4/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Diyarbakır il merkezinde bulunan Celal Güzelses İlköğretim Okulunda sınıf öğretmeni olarak görev yapmakta ve aynı zamanda Eğitim-Sen Diyarbakır Şube sekreteri olarak sendikal faaliyet yürütmektedir. Demokrasi Platformu'nun çağrısı üzerine, 21/4/2007 tarihinde Cumartesi günü Demokratik Toplum Partisi'nin düzenlediği basın açıklamasına katılmıştır. Başvurucu hakkında basın açıklamasına iştirak etmek suretiyle siyasi parti faaliyetine katılması nedeniyle disiplin soruşturması başlatılmıştır.

9. Başvurucunun görev yaptığı Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü, başvurucu hakkında yürüttüğü idari soruşturma sonucunda 20/9/2007 tarihli ve 17 sayılı kararı ile "1 yıl süre ile kademe ilerlemesinin durdurulması" cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurucu hakkındaki muhakkik raporunda yer alan tespitlerin bir kısmı şöyledir:

"Yukarıya çıkarılan öğretmen Hasan Güngör'ün kendi ifadesinden, Eğitim-Sen şube sekreteri olduğunu, Demokrasi Platformu'nun daveti üzerine basın açıklamasına katıldığını belirtiyorsa da yapılan basın açıklamasının herhangi bir sendikal faaliyet olarak değerlendirilemeyeceği, basın açıklamasının Demokratik Toplum Partisi tarafından yapılması nedeniyle bu faaliyetin bir parti faaliyeti olduğu, Demokratik Toplum Partisinin yaptığı basın açıklamasına katılmasının parti eylemine katılmış sayılacağı, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 7 maddesinin 1 paragrafının son cümlesinde memurların siyasi parti eylemlerine katılmaları hükmünün yer aldığı, öğretmen Hasan Güngör'ün kendi ifadesi ile iddianın sübuta erdiği, bu eylemi ile öğretmenin –Herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına fiilen faaliyette bulunmak– fiilinin faili olduğu, bu eyleminin karşılığının memurun kendi özel kanununda yerinin olmadığı, fiilin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125 maddesinin D bendinin (o) alt bendi kapsamına girdiği kesinlik kazanmıştır. Açıklanan ve sübuta eren davranışlardan dolayı; ..."

10. Başvurucu, hakkında verilen disiplin cezasının iptali istemiyle 26/11/2007 tarihinde idare mahkemesinde iptal davası açmış, Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinin 29/4/2008 tarihli kararı ile dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Bakılan davada, davacı tarafından disiplin kuruluna sunulan savunmasının incelenmesinden, söz konusu basın açıklamasına katıldığını kabul ettiği, ancak Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi yönetim kurulu üyesi olduğu için sendikayı temsilen basın açıklamasına katıldığını belirttiği görülmektedir.

Dosyada bulunan tüm bilgi ve belgelerin incelenmesinden; 21/4/2007 tarihinde Demokrasi Platformu tarafından gerçekleştirilen basın açıklamasının bir parti faaliyeti olduğu, zira basın açıklaması yaparak ülkede yaşanan bazı olaylara karşı partilerinin tavırlarını ortaya koyma niyetlerinde oldukları, basın açıklamasının içeriğinden de bu hususun kolayca anlaşılabilirdiği, bu açıklamaya katılmanın söz konusu partinin faaliyetine katıldığı anlamına geleceği, öte yandan davacı tarafından sendikayı temsilen basın açıklamasına katıldığı ileri sürülse de, yukarıda hükmü yazılı 4688 sayılı Kanunun ilgili maddesine göre sendikaların faaliyetlerinin ancak kamu görevlilerini ilgilendiren meselelerle sınırlı olduğu, basın açıklaması içeriğinin incelenmesinden ise bu açıklamanın kamu görevlileri ile ilgili bir yanının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu durumda davacının, Demokratik Toplum Partisinin basın açıklamasına katılarak fiilen bu parti yararına faaliyette bulunduğu, başka bir deyişle 657 sayılı Yasanın 125/D-o maddesinde belirtilen fiilin faili olduğu anlaşıldığından, hakkında tesis edilen disiplin cezasına ilişkin işlemden hukuka aykırılık bulunmamaktadır.”

11. Temyiz üzerine, Danıştay Onikinci Dairesinin 8/7/2011 tarihli ve E.2008/6095, K.2011/3748 sayılı ilamıyla; karar usul ve hukuka uygun olup dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek mahiyette görülmediğinden temyiz isteminin reddi ile hükmün onanmasına karar verilmiştir.

12. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 2/4/2013 tarihli ve E.2011/9532, K.2013/2291 sayılı ilamıyla dilekçede ileri sürülen hususların 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 54. maddesinde yazılı nedenlerden hiçbirine uymadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

13. Karar 3/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 2/8/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 7. maddesi şöyledir:

“Devlet memurları siyasi partiye üye olamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirlerken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemden bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar.

Devlet memurları her durumda Devletin menfaatlerini korumak mecburiyetindedirler. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına aykırı olan, memleketin bağımsızlığını ve bütünlüğünü bozan Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğini tehlikeye düşüren herhangi bir faaliyette bulunamazlar. Aynı nitelikte faaliyet gösteren herhangi bir harekete, gruplaşmaya, teşekküle veya derneğe katılamazlar, bunlara yardım edemezler.”

16. 657 sayılı Kanunu'nun 125. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

...

D - Kademe ilerlemesinin durdurulması: Fiilin ağırlık derecesine göre memurun, bulunduğu kademedeki ilerlemesinin 1 - 3 yıl durdurulmasıdır.

Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

...

o) Herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına fiilen faaliyette bulunmak.

...”

17. 657 sayılı Kanun'un 135. maddesi şöyledir:

“Disiplin amirleri tarafından verilen uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarına karşı disiplin kuruhuna, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına karşı yüksek disiplin kuruluna itiraz edilebilir.

İtirazda süre, kararın ilgiliye tebliği tarihinden itibaren yedi gündür. Süresi içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir.

İtiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin kendilerine itikalkinden itibaren otuz gün içinde kararlarını vermek zorundadır.

İtirazın kabulü hâlinde, disiplin amirleri kararı gözden geçirerek verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilirler.

Disiplin cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 24/2/2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, aynı konumda olan devlet memurları hakkında başka siyasi partilerin toplantı ve mitinglerine katıldıkları halde işlem yapılmadığını, bir siyasi partinin basın açıklamasına katılmanın idari yaptırıma bağlanmasının düşünce hürriyetini sınırladığını, devlet memurlarının da diğer tüm vatandaşlar gibi seçme ve seçilme hakkının olduğunu, hak ve özgürlüklerin sınırlanmasının ancak öngörülen amaç içinde uygulanabileceğini, bu nedenlerle hakkında verilen cezaya yönelik işlemin hukuka aykırı olduğunu belirterek, Anayasa'nın 10., 13. ve 25. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştü; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun eşitlik ilkesinin ihlaline ilişkin iddialarının, başka bir haktan bağımsız ve soyut biçimde ileri sürülmesi mümkün olmadığından bir bütün olarak ifade özgürlüğünün ihlali iddiası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

21. Öte yandan başvuru, siyasi partinin basın açıklamasına katılmasının disiplin cezası ile yaptırıma tabi tutulmasının siyasi kimliğinden kaynaklandığı ve bu tutumun eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Eşitlik ilkesi iddiaları yönünden başvuru, kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayırıcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir. Somut olayda başvuru, benzer olaylar ile kendi durumunun aynı olduğunu ortaya koyamadığı gibi kendisine nasıl bir ayrımcılık yapıldığına ilişkin herhangi bir beyanda da bulunmamıştır. Bu nedenle başvuru, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik iddiaları ayrıca incelenmemiştir.

22. Başvurucunun, bir siyasi partinin basın açıklamasına dinleyici olarak katılma fiilinin disiplin soruşturmasına konu edilerek disiplin cezası verilmesi kararının bilgiye erişim kapsamında ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine ilişkin şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun değildir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ihlal iddialarının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Başvurucu, olay tarihinde bir siyasi partinin basın açıklamasına dinleyici olarak katıldığını, slogan atmadığını, dinlediği basın açıklamasının daha sonra da medyada duyurulduğunu, devlet memurunun siyasete tamamen duyarsız olmasının mümkün olmadığını, seçme ve seçilme hakkını kullanan birinin ülke sorunlarını gözlemlemesi ve getirilen çözüm önerilerini takip etmesinin doğal bir durum olduğunu belirtmiştir. Yine memurlarla ilgili siyaset yasağı getirilme amacının, memur kimliğinden yararlanarak sahip olduğu olanakları siyasi partinin yararına veya zararına kullanmasının önüne geçmek olduğunu, basın açıklamasına katılmanın bu kapsamda olmaması gerektiğini savunmuştur.

24. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) konuya ilişkin örnek kararlarına vurgu yapmış; başvurucunun ihlal iddiaları değerlendirilirken belirtilen hususların dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir. Bakanlık görüşünde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme/AİHS) 10. maddesi bağlamında ifade özgürlüğünün demokratik toplumun temellerinden birini oluşturduğu; ifade özgürlüğünün yalnızca lehte olduğu kabul edilen veya zararsız ya da önemsiz görülen bilgi ve düşünceler için değil, aynı zamanda devletin veya toplumun bir bölümü için saldırgan, şok edici veya rahatsız edici bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğu, benzer olaylardaki AİHM uygulamalarında Sözleşme'nin 11. maddesi bağlamında barışçıl toplanma hakkının incelendiği belirtilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olup olmadığı, gerçekleştirilen müdahalenin kanunla öngörülmüş olup olmadığı, müdahalenin dayandığı amacın meşru olup olmadığı ve müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığı temelinde incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

25. Anayasa'nın "*Temel Hak Ve Hürriyetlerin Sınırlanması*" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

26. Anayasa'nın "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğine de kapsar."

Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

27. Anılan düzenlemeler uyarınca ifade özgürlüğü, sadece "*düşünce ve kanaate sahip olma*" özgürlüğünü değil aynı zamanda sahip olunan "*düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma*", buna bağlı olarak "*haber veya görüş alma ve verme*" özgürlüklerini de kapsamaktadır. Bu çerçevede ifade özgürlüğü bireylerin serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (*Emin Aydın*, B. No: 2013/2602,23/1/2014, §40).

28. İfade özgürlüğü, demokratik toplumun temellerinden biri olup toplumun gelişmesi ve bireyin kendini geliştirmesi ve gerçekleştirilmesi için vazgeçilmez koşullar arasında yer alır. Toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Aynı şekilde birey özgün kişiliğini, düşüncelerini serbestçe ifade edebildiği ve tartışabildiği bir ortamda gerçekleştirebilir. İfade özgürlüğü, kendimizi ve başkalarını tanımlamada, anlamada ve algılamada, bu çerçevede başkalarıyla ilişkilerimizi belirlemede ihtiyaç duyduğumuz bir değerdir (*Emin Aydın*, §41).

29. İfade özgürlüğünün, toplumsal ve bireysel işlevini yerine getirebilmesi için AİHM'in de ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında sıkça belirttiği gibi, sadece toplumun ve devletin olumlu, doğru ya da zararsız gördüğü "*haber*" ve "*düşüncelerin*" değil, devletin veya halkın bir bölümünün olumsuz ya da yanlış bulduğu, onları rahatsız eden haber ve düşüncelerin de serbestçe ifade edilebilmesi ve bireylerin bu ifadeler nedeniyle herhangi bir yaptırıma tabi tutulmayacağından emin olmaları gerekir. İfade özgürlüğü, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin temeli olup bu özgürlük olmaksızın "*demokratik toplumdaki*" bahsedilemez (*Handyside/Birleşik Krallık*, B. No: 5493/72, 7/12/1976, §49).

30. İfade özgürlüğü, düşüncenin iletilmesini ve dolaşımını gerçekleştirerek bireyin ve toplumun bilgilenebilmesini sağlar. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirmek ve gerçekleştirme konusunda ikna etmek çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir. Bu itibarla ifade özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Fikriye Aytin ve Diğerleri*, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 29).

31. Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak ifade edilmiş ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (Emin Aydın, §43). Somut olaydaki gibi basın açıklamasında bulunma özgürlüğünün ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu konusunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır.

32. Öte yandan ifade özgürlüğü, sınırlanabilir bir haktır ve Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. İfade özgürlüğüne ilişkin 26. maddenin ikinci fıkrasında sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Ancak bu özgürlüğe yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların denetiminin Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde ve Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında yapılması gerekmektedir (Fikriye Aytın ve Diğerleri, § 27).

33. Somut olayda başvuru, öğretmen olarak devlet memuru statüsünde iken Demokratik Toplum Partisinin basın açıklamasına dinleyici olarak katılmıştır. Disiplin soruşturması ve ilk derece yargılama aşamasında başvuru, Demokrasi Platformunun daveti ve sendika temsilciliği sıfatıyla basın açıklamasına katıldığını savunmuş, ilk derece mahkemesi, basın açıklamasının sendikal faaliyetle ilgili olmadığını belirterek, başvurunun fiilini siyasi faaliyete katılma olarak değerlendirmiştir. Bunun dışında başvurucuya isnat edilen ve disiplin soruşturmasına konu edilen herhangi bir eylem bulunmamaktadır.

34. Başvuruya konu olayda çözümlenmesi gereken ilk mesele, bir siyasi partinin basın açıklamasına katılan başvuru aleyhine bir yıl süre ile kademe ilerlemesinin durdurulması kararı verilmesinin haber ve bilgiye erişimi kapsamında ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturup oluşturmadığını belirlemektir. Sonraki aşamalarda, varlığı kabul edilen müdahalenin meşru amaçlara dayanıp dayanmadığının, söz konusu hakkın özü zedeleyecek ölçüde kısıtlanıp kısıtlanmadığının, kısıtlamanın demokratik toplumda gerekli olup olmadığının ve kullanılan araçların orantısız olup olmadığının tespit edilmesi gerekir.

a. Müdahalenin Varlığı

35. Başvurucunun bir siyasi partinin basın açıklamasına katılması sonucunda devlet memurundan beklenen yükümlülüklere uymadığı gerekçesiyle disiplin yaptırımına tabi tutulmasının, ifade özgürlüğüne müdahale niteliği taşıdığına şüphe bulunmamaktadır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

36. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ifade özgürlüğüne, "kanunla öngörülmedikçe" ve madde metninde belirtilen meşru amaçlar dışında müdahale edilemez. Aynı zamanda ifade özgürlüğüne getirilecek bir sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanun tarafından öngörülme, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

37. Yapılan müdahalede, Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan müdahalenin "*kanun*"la yapılması şartına aykırılık bulunduğuna ilişkin bir iddiada bulunulmamıştır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde, 657 sayılı Kanun'un "*Tarafsızlık ve devlete bağlılık*" kenar başlıklı 7. maddesi ile "*Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller*" kenar başlıklı 125. maddesinin "*kanunilik*" koşulunu karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

38. İlk Derece Mahkemesi "*davacının 21/4/2007 tarihinde katıldığı basın açıklamasının, Demokratik Toplum Partisinin ülkede yaşanan bazı olaylarla ilgili tavurlarını ortaya koymak biçiminde parti faaliyeti olduğu ve kamu görevlileri ile ilgili bir yanının bulunmadığı*" gerekçesi ile müdahalenin kamu düzeni ve tarafsızlığın korunması amacı güttüğünü belirtmiştir. Başvurucu, hakkındaki uygulamanın yasanın öngördüğü amaçla uyumlu olmadığını ileri sürmüştür.

39. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin meşru olabilmesi için bu müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık, genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebebiyle ve kanunla yapılmış olması gerekir.

40. Başvurucunun bir siyasi partinin basın açıklamasına dinleyici olarak katılması nedeniyle verilen disiplin cezasının Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan meşru amaçları hedeflediği kabul edilse bile bu hususun müdahalenin gerekliliği konusunda yapılacak değerlendirmelerle birlikte tartışılmasının daha doğru olacağı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninde Gerekli Olma ve Ölçülülük

41. Başvurucu, 657 sayılı Kanun'daki sınırlayıcı düzenleme ile memurların siyasete tamamen duyarsız hale gelmesinin veya ilgisiz kalmasının amaçlanmadığını, sadece devlet memurlarının bu kimliğinden yararlanarak ve kimliğin sağladığı olanakları bir siyasi parti yararına veya zararına kullanmasının yasaklandığını iddia etmiştir. Basın açıklamasına dinleyici olarak katılması nedeniyle disiplin cezası uygulanmasının ifade özgürlüğüne aykırı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca başvurucu, görevi ile ilgili olarak yargı süreci devam eden başka soruşturmaların bulunduğunu ve başvuru konusu olmayan bu soruşturmalar nedeniyle memuriyetine son verildiğini vurgulamıştır.

42. Bakanlık görüşünde, ifade özgürlüğüne yönelik müdahalelerin varlığı halinde alınan önlemleri haklı kılacak gerekçelerin olup olmadığı ve "*sınırlama amacı ile aracı arasında makul bir dengenin bulunup bulunmadığının*" demokratik toplum gerekleri açısından değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

43. İfade özgürlüğü mutlak olmadığından bazı sınırlandırmalara tabi tutulabilir. İfade özgürlüğüne ilişkin olarak Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan sınırlandırmaların Anayasa'nın 13. maddesinin güvencesinde olan demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleriyle bağdaşp bağdaşmadığı konusunda bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

44. Anayasada belirtilen "*demokratik toplum*" kavramı, çağdaş ve özgürlükçü bir anlayışla yorumlanmalıdır. "*Demokratik toplum*" ölçütü, Anayasa'nın 13. maddesi ile AİHS'in bu ölçütün kullanıldığı 9., 10. ve 11. maddeleri arasındaki

paralelliği açıkça yansıtmaktadır. Bu itibarla demokratik toplum ölçütü, çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik temelinde yorumlanmalıdır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Handyside/Birleşik Krallık*, § 49; *Başkaya ve Okçuoğlu/Türkiye*, B. No: 23536/94, 24408/94, 8/7/1999, § 61).

45. İfade özgürlüğü genel çerçevesinde siyasi partilerin hedefi, fikirleri ve bunları topluma ulaştırma özgürlüğünü korumak, bireylerin seçme ve tercih yapma imkanına zemin hazırlamak, demokrasinin doğru şekilde işlemesini sağlamak ve “çoğulculuk”, “açık fikirlilik” ve “hoşgörü” gibi kavramların içi boş kavramların ötesine geçmesine yardım etmek olduğundan demokrasinin vazgeçilmez araçları olarak kabul edilir. Bu bağlamda siyasi partilerin veya diğer toplumsal örgütlenmelerin, kamuyu ilgilendiren sorunlarla ilgili gösteri, yürüyüş veya basın açıklaması yapması veya daha farklı barışçıl yöntemlerle sesini duyurmaya çalışması ve farkındalık oluşturarak, çoğunluğun dikkatini çekmesi bu özgürlük kapsamında beklenen bir sonuçtur.

46. Demokrasinin esasını meselelerin halka açık olarak tartışılması ve çözümlenmesi yeteneği oluşturur. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında demokrasinin temellerinin çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik olduğunu vurgulamıştır (*Tayfun Cengiz*, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 52). Buna göre aynı zamanda birey olan devlet memurları, çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik gibi, demokratik toplumun temel ilkelerinin korumasından yararlanırlar. Başka bir deyişle, görevine yansıtma, şiddete teşvik etme veya demokratik ilkelerin reddi söz konusu olmadığı sürece, ifade özgürlüğü çerçevesinde dile getirilen bazı görüşler veya bunların dile getirilme biçimi yetkili makamların gözünde kabul edilemez olsa dahi, ifade özgürlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler demokrasiye hizmet edemez ve hatta tehlikeye düşürür (benzer değerlendirmeler için bkz. *Kayasu/Türkiye*, B. No: 64119/00 ve 76292/01, 13/11/2008, § 77).

47. Hak ve özgürlüklere yapılacak her türlü sınırlamada devreye girecek bir başka güvence de Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen “ölçülülük ilkesi”dir. Bu ilke, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi amaç ile araç arasında makul bir ilişki ve dengenin bulunup bulunmadığını inceler (*Tayfun Cengiz*, § 53).

48. İfade özgürlüğü, devlet memurları söz konusu olduğunda, görüşlerin dengeli ve siyaseten yansız olarak açıklanıp açıklanmadığını, kişisel tavırlar sergilenip sergilenmediğini ve tarafsızlıklarının güvence altında olup olmadığını tartışma konusu yapmaktadır. Bu bağlamdaki AİHM uygulamalarında, memurun bulunduğu konum, görev yaptığı alanla ilgili olarak ödev ve sorumluluk derecesini belirlemede ulusal makamlara bir takdir marjı tanınmaktadır (*İsmail Sezer/Türkiye*, 36807/07, 24/3/2015, § 28; *Ahmed ve Diğerleri / Birleşik Krallık*, B. No: 22954/93, 2/9/1998, §§ 53-54; *Vogt/Almanya*, B. No: 17851/91, 26/9/1995, §§ 51-53; *Otto/Almanya* (k.k.), B. No: 27574/02, 24/11/2005). Fakat örgütlenme özgürlüğünü sınırlama niteliği taşıyan bu durumun bir sınırının olduğu da unutulmamalıdır.

49. Devletin, kamu hizmetinde çalışan memurlarına bir bağlılık görevi getirmesi, ödev ve sorumluluklar yüklemesi memurların statüleri gereği meşru kabul edilebilir bir durumdur. Fakat devlet memurlarının da birer birey olduğu, siyasi görüş

sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlere sahip olduğu ve bu nitelikleriyle AİHS'in 10. ve 11. maddelerinden yararlanma haklarının bulunduğu şüpheden uzaktır (*İsmail Sezer/Türkiye*, § 52; *Vogt/Almanya*, § 53).

50. Anayasa Mahkemesi, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını, müdahalede bulunulurken hakkın özüne dokunulup dokunulmadığını, ölçülü davranılıp davranılmadığını davanın bütününe ve her olayın kendine has özelliklerine göre takdir edecektir (*Yaman Akdeniz ve Diğerleri*, B. No: 2014/3986, 2/4/2014, § 43). Bu bağlamda başvurunun ifa ettiği görev, katıldığı basın açıklamasının içeriği, siyasi partinin konumu ve başvurunun siyasi yönünün görevine yansımaları gibi hususlar değerlendirilecektir.

51. Başvurunun, bir devlet okulunda sınıf öğretmeni ve aynı zamanda sendika temsilcisi olduğu göz önüne alındığında devlet memurlarının ifade özgürlüğü kapsamında düşüncüyü açıklama ve bilgiye erişim hakkından bütünüyle mahrum bırakılmayacaklarını dikkate almak gerekir. Bununla birlikte, demokratik bir toplumda gerekliliği tartışılmaz olan durumlarda ordu, emniyet veya başka bazı alanlarda siyasi ve toplumsal faaliyetlere sınırlamalar getirilmesi mümkündür. Başvurunun bu türden sınırlamalara tabi tutulmasını gerektirecek veya başka güvenlik tehdidi oluşturan bir görevde bulunmadığı, görevinde tarafsızlığını ihlal edici tavır ve eylemlerinin bulunduğuna ilişkin olarak okul idaresinden yakınmalar olmadığı anlaşılmaktadır.

52. Başvurunun katıldığı topluluk, Demokratik Toplum Partisinin (DTP) ülkede yaşanan bazı toplumsal ve siyasal olaylarla ilgili basın açıklamasını dinleyen bir kalabalıktır. DTP, 9/11/2005 tarihinde kurulmuş ve 11/12/2009 tarihinde "*eylemleri yanında terör örgütüyle olan bağlantıları da değerlendirildiğinde Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiği*" gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır (AYM, E.2007/1, K.2009/4, K.T. 11/12/2009). Parti kurucularından bir kısmı halen TBMM'de bulunan başka bir siyasi partide görev yapmaktadır.

53. Başvurucu, ilk derece yargılamasında, üyesi olduğu sendika şubesinin sekreteri olduğunu ve sendikacı sıfatıyla dinleyici olarak basın açıklamasına katıldığını, slogan atmadığını belirtmiştir. İlk derece mahkemesi başvurunun, basın açıklamasına katılan grup içerisinde bulunma dışında başka bir eylemini tespit etmemiş ve basın açıklamasının sendikal faaliyetlerle ilgili olmadığını belirlemiştir. Serbest seçimlerin bulunduğu bir ortamda bireyin, gerek siyasi tercihlerini yapabilme amacının doğurduğu ihtiyacı gerek siyasal ve toplumsal olaylarla ilgili bilgi edinme merakı gözardı edilemez bir durumdur (§ 28).

54. Öte yandan başvurunun eylemi sonucunda, kendisine bir yıl süre ile kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verilmiştir. Bu cezanın, beş dereceli disiplin cezası sisteminde dördüncü dereceden ve nitelikli sayılabilecek bir ceza olduğu, başvurunun memuriyet görevinin sona ermesine doğrudan sebep olmasa da tekerrür durumunda görevden atılmasına neden olabileceği ve bireyin haber ve bilgiye ulaşma kapsamında ifade özgürlüğünü engelleyecek niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

55. Açıklanan nedenlerle şikâyet edilen, bir yıl süre ile kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının "*toplumsal bir ihtiyaç baskısına*" tekabül etmemesi nedeniyle "*demokratik toplumda gerekli olmadığı*" sonucuna varılmıştır. Bu sebeple başvurunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

56. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurusunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

57. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

58. İfade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

59. İfade özgürlüğü ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

60. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.998,35 TL yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiamın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğü ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

D. 198,35 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.998,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurusunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE,

24/2/2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ